

Вербальне насильство

(семінар-практикум для педагогів)

Тема: Запобігаємо вербальному насильству

Завдання:

- розширити уявлення про форми та причини жорсткого поводження з дітьми, про ознаки та прояви вербального насильства;
- сприяти усвідомленню педагогами негативного впливу вербального насильства на психічне та психологічне здоров'я дітей;
- відпрацювати з учасниками семінару-практикуму такі техніки як, саморегуляція, представлення дітям зворотного зв'язку щодо їхньої поведінки, уведення правил щодо обмеження дій дітей.

Хід роботи

Вступне слово:

Вербальне насильство – явище небажане. Моє завдання як психолога подбати, щоб педагоги усвідомили феномен вербального насильства, дізналися про можливі негативні наслідки його проявів, були попередженими про заборону на такі дії.

Вправа «Привітання»

Практичний психолог пропонує учасникам налаштуватися на роботу за допомогою розминки.

За моїм сигналом учасники мають якомога швидше створити групи з певною кількістю людей та одразу виконати дію, яку я назву. Щоразу за новим сигналом потрібно знову створювати команди та виконувати нові дії.

- «трійки» – учасники беруться за руки, кожен має розповісти про те, що вміє добре робити;
- «шестірки» – учасники мають виставити вперед праве плече та розповісти одне одному, які запахи подобаються їм найбільше;
- «четвірки» – кожен учасник, почесавши підборіддя, має поставити іншим будь-яке запитання;
- «п'ятірки» – учасники мають підійняти брови та назвати педагога, якого вони вважають найвидатнішим;
- «сімки» – спробувавши поворушити вухами, учасники мають розповісти одне одному про звуки, які їм приємно чути;
- «двійки» – учасники мають плеснути себе по плечі, пригадати та розповісти про свої досягнення за минулий навчальний рік;

- «вісімки» – учасники мають підняти руки над головою та повідомити про місце свого народження;
- «десятки» – пропоную стати в коло, обійняти за талію тих, хто стоїть поруч. Вони мають зробити крок уперед, щоб коло стало якомога тіснішим, та голосно закричати: «Доброго дня, колеги!»

Вправа «Дитяча образа»

Матеріали: бланки для вправ «Дитяча образа» (аркуш паперу, розділений на три колонки: «Образливі слова», «Емоції та почуття», «Наслідки»), кулькові ручки.

Психолог роздає учасникам аркуші паперу з бланками і просить їх пригадати дитячу образу, зокрема ситуацію, в якій вона виникла. У першій колонці бланка учасники мають написати слова, що найбільше їх вразили, здалися їм образливими, у другій – вказати, які емоції та почуття спричинили появу цих слів, у третій – зазначити, який відбиток вони наклали на їхній розвиток.

Перед початком виконання вправи я пояснюю учасникам, що без їхньої згоди психолог не оголошуватиме те, що вони напишуть. Після виконання вправи пропоную висловитися всім охочим.

Групове обговорення «Ознаки вербального насильства»

Хід: Пропоную назвати ознаки вербального насильства у дитини:

- Сумний вигляд, тривалий пригнічений стан;
- Занепокоєння, тривожність, порушення сну;
- Агресивність;
- Схильність до усамітнення;
- Невміння спілкуватися;
- Порушення нервової системи (нервові нитки, енурез);
- Шкідливі звички;
- Затримка розумового розвитку, низька успішність;
- Проблеми харчування;
- Надмірна поступливість чи обережність;
- Низька самооцінка;
- Антисоціальна поведінка, вандалізм.

Захист дитини від насильства – важливе завдання дошкільного навчального закладу. **Жорстоке поводження з дітьми передбачає будь-яку форму жорстокого поводження, яке допускають опікуни, батьки, педагоги.**

Незважаючи на те, що вербальне насильство зазвичай не залишає помітних слідів, його наслідки можуть бути катастрофічними. Іноді вербальне насильство стає причиною навіть суїцидів, вчинених через образи, погрози,

фізичне насильство, принизливі слова. Душевні рани, які завдано словом, не загоюються роками. Особлива небезпека вербального насильства полягає в тому, що воно може перерости у фізичне насильство. Жорстокість, яку дитина зазнає в дитинстві, часто призводить до того, що у майбутньому вона буде прагнути розв'язати свої проблеми насильницьким способом.

Дитина, на яку дорослі спрямовують гнів та агресію, відповідно спрямовує її на молодших за віком дітей, зокрема під час ігор.

Пережите вербальне насильство впливає на подальше життя людини. У 1,5 разів частіше проявляються симптоми депресії та тривожності. Дитина, яка зазнавала вербального насильства в дитинстві, у дорослому житті може мати труднощі в подружніх та батьківських взаєминах.

Перегляд фільму Р. Бикова «Я ніколи сюда не повернусь».

Розминка «Механізм із характером»

Матеріали: картки з назвами механізмів («Автомобіль», «Будильник», «Кавомолка», «Пилосос», «Планер», «Електрочайник».)

Практичний психолог пропонує учасникам об'єднатися в групи з п'яти осіб. Кожна група отримує картку із написом –назвою певного механізму. Рухи учасників мають бути скоординовані та доповнювати дії одне одного. Групи по черзі демонструють механізми, інші учасники намагаються відгадати їх. Під час презентації розмовляти учасникам не можна.

Групова робота «Техніка зворотного зв'язку

педагогів щодо поведінки дітей»

Матеріали: чотири таблиці «Зворотний зв'язок педагогів щодо поведінки дитини»

Зворотний зв'язок педагогів щодо поведінки дитини

Ситуація	Традиційна оцінка		Схема конструювання Я-повідомлення		
	«А якщо б тобі намагалися відірвати ніжку, було б приємно?»	Почуття	Я або мої почуття	Об'єктивне описування події чи чиєїсь поведінки	Причини виникнення почуття
Під час гри дівчинка намагається відірвати ляльці ногу	«Що ти робиш?» «Їй же боляче!»	Співчуття	«Мене засмучує»	Що діти ламають іграшки	Тому що потім нам не буде з чим гратися

Пропоную потренуватися правильно моделювати висловлювання оцінного характеру. Для цього вони мають об'єднатися в групи (2). (Роздаю таблицю, потім роз'яснюю схему конструювання Я-повідомлення. Учасники розглянули та заповнюють).

Приклади ситуацій для розв'язання:

- Дві дитини бігають одна за одною по групі та голосно кричать;
- Дитина навмисно не працює на занятті та заважає іншим.

Висновок: педагоги не можуть контролювати індивідуальні та сімейні чинники насильства, але вони мають подбати про те, щоб клімат у закладі був сповнений теплоти і прийняття всіх дітей.

Виокремлюють такі чинники вербального насильства щодо дитини:

- Механічне перенесення на сучасні реалії радянських педагогічних систем виховання.
- Психологічна нестійкість педагогів; педагогічна діяльність є емоційно напруженою і потребує вмінь саморегуляції. Недостатній рівень психологічної культури призводить до професійного вигорання.
- Професійна неспроможність педагога, що з проявляється в його невміння або небажанні з повагою ставитися до особистості та проблем дитини.

Запитання для обговорення:

1. Чим відрізняється висловлювання в колонках «Традиційна оцінка» та «Схема конструювання Я-повідомлення»?
2. Яку інформацію отримує дитина із висловлювань із колонки «Традиційна оцінка» оцінного характеру, а яку – із «Схеми конструювання Я-повідомлення»?
3. Чи було легко сформулювати «Схему конструювання Я-повідомлення» у кожній ситуації?

Інформаційне повідомлення «Долаємо бурхливі емоції»

Матеріали: дати учасникам пам'ятку «Рекомендації для дорослих щодо подолання бурхливих емоційних станів».

Для зведення до мінімуму ситуацій вербального насильства в дитячому садку необхідно, щоб педагоги усвідомили його шкоду.

Для цього вони мають:

- Своєчасно реагувати на свій негативний емоційний стан;
- Оволодіти техніками саморегуляції;
- Дотримуватися педагогічних правил реагування на дії дітей;
- Представляти дітям зворотний зв'язок щодо їхньої поведінки;

- Володіти прийомами активного слухання;
- Володіти техніками конструктивної критики.

Групова робота «Парасолька правил»

Матеріали: чотири аркуші паперу формату А4, чотири аркуші паперу А3, фломастери, кольорові олівці, фарби, ножиці.

Хід

Пропоную учасникам записати на аркушах паперу відповідь на запитання: «Які заборони для дитини можна почути в групах дитячих садків?» Після цього учасники мають закреслити в переліку ті заборони, без яких можна обійтися, які суперечать природним потребам дитини. А з тих заборон, що залишаються в переліку, потрібно скласти новий перелік необхідних правил – своєрідний дидактичний посібник для дітей – «Парасолька правил».

Психолог розповідає учасникам, що така «парасолька» захищатиме від різноманітних «погодних» негод. Кожне правило – наче спиця парасольки. Якщо спиць кілька, то парасолька міцніше триматиметься та оберігатиме від «негоди». Завдання дорослого – вручити дитині «парасольку» та навчити користуватися нею, тобто допомогти дитині засвоїти правила, самостійно управляти своєю поведінкою відповідно до них.

Рефлексія

Хід: учасники розповідають про свої відчуття та враження від семінару-практикуму.

Підбиття підсумків семінару-практикуму.